

Sujuvan opiskelun toimenpideohjelma

Taustaa

SAMKissa laadittu strategia on hyväksytty SAMK Oy:n hallituksessa 29.8.2013 ja se on voimassa vuosina 2013-2016. Strategisten tavoitteiden pohjalta on valittu tärkeimmät, tavoitteiden toteutumisen kannalta kuvaavimmat tunnusluvut ohjauksen välineiksi. Näille mittareille on määritetty tavoitteet tulevalle vuodelle ja toimenpideohjelmassa kuvataan ne toimenpiteet, joilla kyseisiin tavoitteisiin päästään.

Sujuvan opiskelun toimenpideohjelman taustalla on opetusprosessissa laadittu alastrategia ja siitä seuraava opetussuunnitelmatyö, opetuksen ja ohjauksen kehittämissä kerätty kokemuspohjainen tietämys sekä johdon seminaarin työpajassa marraskuussa 2013 kerätty materiaali. Toimenpideohjelman painopisteet nousevat paitsi SAMKin strategiasta, myös OKM:n asettaman uuden rahoitusmallin indikaattoreista täydennettynä omilla mittareilla. Indikaattoreille on haettu numeeriset nykyarvot ja asetettu tulevaisuutta varten tavoitearvot. Käsittelyssä keskitytään vain muutamaan tärkeimmäksi koettuun indikaattoriin.

Strategisiin tavoitteisiin keskittyvän yleisosan jälkeen toimenpiteet käsitellään indikaattorikohtaisesti kuvaten kunkin kohdalla nykytilaa, havaittuja ongelmia sekä kyseiseen kohteeseen liittyviä toimenpiteitä. Numeeriset tavoitearvot esitetään osaamisaluekohtaisesti kun se on mahdollista. Vertailutietoina käytetään koko SAMKin toimintaa kuvaavia arvoja valtakunnallisesta tietokannasta (www.vipunen.fi).

Opetuksen strategiset tavoitteet

SAMKin strategiassa mainitut sujuvaan opiskeluun selkeästi kytkeytyvät tavoitteet koskevat **oppimisympäristöjä ja prosessien toimivuutta**. Oppimisympäristöjen osalta olemme asettaneet tavoitteeksi kehittää oppimisympäristöjämme vastaamaan tulevaisuuden tarpeita. Uudistumisen on oltava etulinjassa ja sitä varten on laadittava kokonaisvaltainen suunnitelma, jossa otetaan huomioon kampuussuunnitelmat. Oppimisympäristöjen vaikutus opiskelupaikan houkuttelevuuteen on kiistaton. Tavoitetta parhaiten mittaa OPALA-tutkimus, joka tehdään opintojen päättyessä jokaiselle valmistuvalle opiskelijalle.

Toimintaprosessien osalta kriittisin on opetusprosessi, mutta myös muiden SAMKin ydinprosessien on oltava kunnossa opiskelun sujuvuuden turvaamiseksi. Opiskelijan näkökulmasta opiskelun sujuvuus varmistetaan jossain määrin eri keinoin kuin henkilöstön näkökulmasta. Lopputulos on kuitenkin sama ja siitä indikoi parhaiten mittariksi valittu 55 opintopisteen kertyminen. Oleellista on opiskelijan kannalta, että tarjonta on riittävää ja eteneminen joustavaa ja mutkatonta. Henkilöstön kannalta tärkeää on, että prosessien ohjaukselle tärkeät tiedot ovat ajan tasalla ja saavutettavissa. Prosesseja kehitetään koko ajan erilaisilla toimenpiteillä, joista ohjelma on liitteenä.

Tulevaisuuden oppimisympäristöt

Samkin opetusympäristön kehittäminen perustuu tulevaisuuden pedagogisiin ratkaisuihin kiristyvän talouden ehdoilla. Nykyisiin tiloihin verrattuna, ympäristö supistuu oleellisesti. Se vaatii rationaalisia ratkaisuja ja pakottaa löytämään vaihtoehtoisia tapoja tuottaa tutkintoja. Tätä silmällä pitäen tehdään työtä koko ajan.

Tutkinnot rakentuvat tulevaisuudessa tuotteistetuista osaamisista. Osaamiset ovat kaikkien tutkintokoulutusten käytössä ja osaamisen omaava henkilöstö työskentelee yhtenäisesti koko SAMKin hyväksi. Vanha toimiala- ja koulutusajalajako menettää merkitystään. Tämä merkitsee sitä, että kaikinainen alojen lokeroiminen ja eriyttäminen poistuu suurelta osalta. Vain alakohtainen substanssi, jota ei voi muissa tutkinnoissa hyödyntää, jää oman alan sisäiseksi. Kuitenkin opettajan työstä merkittävän osan muodostaa yhteinen toimintojen kehittäminen ja siksi lokeroiminen on haitaksi myös näiden osaamisten edustajien osalta.

Opettajien ja opiskelijoiden kohtaaminen muodostuu entistä enemmän vuorovaikutteisuutta korostavaksi. Ne opetuksen osat, joissa vuorovaikutusta ei tarvita, suoritetaan opetustilojen ulkopuolella; kotona, kirjastossa, kahvilassa tai itsenäisen työskentelyn tiloissa. Vuorovaikutukselle on oltava puitteet. Puitteiden on oltava muunneltavia mahdollistaen monipuolisia keinoja vuorovaikutukselle. Entistä suurempi osa vuorovaikutuksesta tapahtuu opettajan ja opiskelijan tai useamman opiskelijan välillä vähemmän muodollisesti. Koska opintojen räätälöinti ja opiskelijakohtainen joustavuus kasvavat, ovat myös vuorovaikutukselliset kohtaamiset usein vähemmän suunniteltuja ja enemmän tapauskohtaisia. Ohjauksen merkitys korostuu. Ohjaus tapahtuu luontevasti käytäväkohtaisina, työpisteisiin piipahtamisina tai sovittuina kahdenvälisinä tapaamisina. Tällöin on oleellisen tärkeää, että etäisyydet opiskelutilojen ja henkilökunnan työpisteiden välillä ovat lyhyet ja kohtaamisia tapahtuu myös suunnittelematta.

Ammattikorkeakouluopiskelulle tyypillinen käytännönläheisyys nousee entistä suurempaan merkitykseen, koska suurempi osa vähemmän käytännönläheisestä oppimisesta tapahtuu muualla kuin oppilaitoksen tiloissa. Opettajajohtoisesta tekemisestä siirrytään enemmän yhdessä tekemisen kautta oppimiseen.

Valtakunnallinen linjaus opiskeluaikojen lyhentämiseen vaatii tiloilta sujuvuutta ja joustavuutta erityisesti tilanteissa, jotka ovat yhteisiä kaikille opiskelijoille ja usein myös henkilöstölle. Tällaisia tiloja ovat ravintolapalvelut, kirjasto, käytävä- ja aulatilat, opiskelijapalvelut ja kerrosten välinen liikehdintä.

Koska verkko-opetus ja monimuotoisuus nousevat esiin lähes poikkeuksetta tulevaisuuden pedagogisista ratkaisuista puhuttaessa, otetaan se huomioon oppimisympäristöjen suunnittelussa erityisesti. Tulevaisuuden oppimisympäristöjä kehitetään siis osana kampusten uudistamista siten, että verkko-opetus ja monimuoto-opetus otetaan huomioon jo kampuksia suunniteltaessa sekä tiloissa, laitteissa että opetuksen järjestelyjä suunniteltaessa. Opiskelijoiden mahdollisuuksia opiskella ajasta ja paikasta riippumatta pyritään lisäämään verkko-opetusvälineiden käytön edistämällä mm. koulutuksen ja tiedotuksen kautta sekä opiskelijoiden ja opettajien taitoja kehittämällä. Verkko-opetuksen avulla voidaan kampuksesta riippumatta tarjota opiskelumahdollisuuksia, jotka tukevat opiskelijoiden henkilökohtaisia oppimispolkuja opintojen joustavoittajina. Virtuaaliammattikorkeakoulu mahdollistaa opiskelijoiden verkko-opiskelun toisessa ammattikorkeakoulussa opintojensa aikana.

Uusia oppimisympäristöjä seurataan, arvioidaan ja otetaan käyttöön tarpeen mukaan kustannustehokkaasti. Sähköisten oppimisympäristöjen valintaa koordinoi verkko-opetuksen koordinaattori apunaan verkko-opetusryhmä. Päätösesitykset oppimisympäristön hankinnasta ja käyttöönotosta tekee tietohallinnon kehittämisryhmä verkko-opetuksen koordinaattorin esityksestä ja päätöksen hankinnasta tekee rehtori.

Prosessien toimivuus: SAMKin tuoteperhe – sujuvan opiskelun lähtökohdat

Opiskelun sujuvuus perustuu toimivaan opetussuunnitelmaan. Opetussuunnitelma toimii myös asiakaslupauksena koulutusta markkinoitaessa. SAMKissa opetussuunnitelmat ovat moduulirakenteisia ja osaamisperustaisia. Niissä on tunnistettu sekä yleiset että alakohtaiset kompetenssit. Koska SAMK on maakunnallinen monialainen kouluttaja, on sen tarjonnassa muutamia pieniä erityisosaamista tarjoavia koulutuksia, mutta myös isoja suuren sisäänoton koulutuksia, joista valmistuu osaajia laajoille perusaloille. Suuret sisäänottoryhmät mahdollistavat suuntautumisen valinnan opintojen aikana. Siitä huolimatta työelämä kaipaa erikoistuneita osaajia myös tavallisilla insinööri-, tradenomi- ja sosiaali- ja terveysaloilla. Taloudellinen kannattavuus tulee vastaan kun koulutusta lähdetään räätälöimään työelämän ja opiskelijan omien toiveiden mukaan.

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Anne Pohjus

Jotta SAMK pystyy vastaamaan sekä työelämän että opiskelijoiden tarpeisiin ja samanaikaisesti tuottamaan koulutusta taloudellisesti ja asiantuntevasti, muodostetaan uudet opetussuunnitelmat syksyyn 2016 mennessä. Suunnitelmat perustuvat edelleen osaamiseen ja erilaisista osaamisista rakentuviin tuoteperheisiin. Tuoteperheajattelulla pyritään tunnistamaan ne osaamiset, joihin koulutus SAMKissa perustuu, mahdollistamaan riittävä määrä räätälöintiä tutkintoihin ja samalla pitämään tarjonta niin rajallisena ja laajasti käytössä, että talous kestää sen emmekä kuitenkaan anna katteettomia lupauksia opetussuunnitelmissa. Opetussuunnitelmatyö käynnistyy kevään 2014 aikana.

Uusien opetussuunnitelmien suunnittelun ohessa toteutetaan liitteenä olevaa toimenpideohjelmaa, joka tähtää monipuolisesti prosessien toimivuuden parantamiseen. Prosessien toimivuudesta vastaavat prosessien omistajat kukin omastaan. Opetusprosessista vastaa opetuksen vararehtori.

Sujuvan opiskelun toimenpiteet

Toimenpiteet indikaattorikohtaisesti

1. Suoritetut ammattikorkeakoulututkinnot (46 % rahoituksesta) mukaan lukien Ylemmät AMK-tutkinnot (4 % rahoituksesta)

Suoritettujen ammattikorkeakoulututkintojen sekä ylempien ammattikorkeakoulututkintojen määrä muodostaa suurimman yksittäisen rahoitukseen vaikuttavan muuttujan, yhteensä 50 % rahoituksesta. Siksi se on tärkein tuloksellisuutta kuvaava tekijä.

Nykytila: SAMKissa tutkintoja syntyy hyvin, selkeästi yli aikaisemmassa rahoitusmallissa tavoitteeksi asetetun ja OKM:n kanssa sovitun määrän (930+60=990). Vuonna 2013 kokonaistutkintomäärä on 1053, josta 971 kpl on ammattikorkeakoulututkintoja ja 82 kpl ylempiä ammattikorkeakoulututkintoja.

Niin kauan kuin rahoitusmallissa ei ole rajaa tutkintojen määrälle, on tärkeää saada tutkintoja syntymään mahdollisimman paljon suhteessa sisään otettuun opiskelijamäärään. On todennäköistä, että seuraavan lakimuutoksen jälkeen (2017) tutkintojen määrästä ei synny rahoitukseen vaikuttavaa tulosta asetetun rajan ylittävältä osalta.

Tuloksen syntymiseen vaikuttavat tekijät: Tutkintojen syntymiseen vaikuttavia tekijöitä on kaksi. Ensimmäinen on hakuvaiheessa *täyttämättä jääneet aloituspaikat* ja toinen on *keskeyttäminen* opintojen aikana. Tässä tarkastelemme ainoastaan keskeyttämisen merkitystä, koska siihen voidaan vaikuttaa opetusprosessin keinoin toisin kuin vetovoimaan. Keskeyttämistä voidaan ajatella tutkinnon syntymisen vastakohtana ja sitä käsitellään tarkemmin alaluvussa 4. Tässä käsitellään vain niitä erityispiirteitä, joita liittyy **ylempää amk-tutkintoa** suorittavien opiskeluun.

Ylempää amk-tutkintoa suorittavien tutkintojen osalta suurin ongelma on opintojen pitkittyminen ja siitä syystä menetetty opinto-oikeus. Ensimmäisen opiskeluvuoden jälkeen hyvin harva ylempää tutkintoa suorittava keskeyttää. Keskeyttämiset tapahtuvat joko mainitusta syystä tai siksi, että työ vie mukanaan ja tarve valmistua poistuu. Tilastoissa näkyvin keskeyttämisen syy on ilmoittautumisen laiminlyönti, joka ei välttämättä johda keskeyttämiseen. Asiaa on käsitelty kohdassa 4, keskeyttämiset. Koska ylemmät amk-ohjelmat ovat lyhyitä vain 1,5-2 vuotta kontaktiopetusta käsittäviä, ajoittuu keskeyttämisen uhka opintojen loppuvaiheessa tehtävään opinnäytetyöprosessiin. Siitä syystä useimmat asiaan vaikuttavat toimenpiteet kohdistuvat tähän ajankohtaan.

Toinen merkittävä tekijä tutkinnon suorittamisen kannalta on opintojen sivutoimisuus eli työn ohessa opiskelu. Opiskelija ei aloittaessaan välttämättä tiedosta mahdollisuuttaan opiskella työn ohessa ja vaikeuksia syntyy liiallisesta kuormituksesta, mikä saattaa johtaa joko opintojen pitkittymiseen tai keskeyttämiseen.

Toimenpiteet:

- Turvataan joustavat opintojen suoritustavat ja luodaan mahdollisuuksia mm. kesäopintoihin sekä kokonaan itsenäiseen suorittamiseen. Joustoa rakennetaan myös yhteistyöllä TurkuAMKin kanssa sekä yhteistyöllä SAMKin omien ohjelmien kesken.
- Huolehditaan tutoroinnista niin, että jokainen opiskelija käy HOPS-keskustelut ohjeen mukaisesti.
- Huolehditaan ohjauksesta vapaasti valittavien opintojen osalta, jotta jokainen opiskelija löytää tutkintoon tarvittavat opinnot eri ohjelmien tarjonnasta.
- Suunnitellaan ja toteutetaan opinnäytetyöprosessi niin, että se käynnistyy opintojen alkaessa ja on ohjattu loppuun asti. Ohjaajan osuus yhteydenpidossa kontaktiopetuksen päätyttyä on tärkeä ja

tähän panostetaan korostamalla jokaisen opinnäytetyöohjaajan roolia liittämällä ohjeistus opinnäytetyömenettelyohjeeseen.

2. 55 op suorittaneiden määrä (24 % rahoituksesta)

Opintojen etenemistä on aikaisemmin tulkittu läpimenoaikoina, nyttemmin on siirrytty tarkastelemaan opintopistekertymiä lukuvuosittain. Opintotukeen oikeuttava pistekertymä on 45 op/lukuvuosi kun taas rahoitusmallissa tarkasteltava pistekertymä on 55 op, mistä aiheutuu ongelmia opiskelijoita motivoitaessa. Rahoitusmallissa tilastoidaan opiskelijamäärä, joka on tilastoitavana ajanjaksona suorittanut 55 op. Luku ei ole sisäisen tarkastelun ja ohjauksen osalta selkeä, ellei tavoitetta ole asetettu samalla tavalla. Sen sijaan prosentuaalinen esitystapa ilmaisee sen osuuden kaikista amk-tutkintoa opiskelevista, jotka ovat suorittaneet ko. pistemäärän. Tällöin on helppo seurata erilaisten, erikokoisten yksiköiden kehitystä esimerkiksi koulutusohjelma- tai osaamisaluekohtaisesti. Jotta pystymme ohjaamaan omaa toimintaamme ja samalla tarkastelemaan tilannetta valtakunnallisessa kilpailussa, on syytä käyttää molempia esitysmuotoja.

Nykytila: SAMKin sijoittuminen valtakunnallisessa vertailussa ei ole kovin hyvä, mutta suunta on oikea. Vuonna 2012 sijoitus oli 23. kaikkien amkien keskuudessa. Vuonna 2013 sijoitus on 19. Valtakunnallisessa tilastossa on nyt saatavana sekä summaluvut suorittaneista että prosentuaaliset suhdeluvut (www.vipunen.fi).

Tuloksen syntymiseen vaikuttavat tekijät: Opintopistekertymiin vaikuttavat erittäin monet tekijät. Oleellista on muistaa, että suorituksen tekee *opiskelija*, joka itse päättää paljonko suorittaa. Ammattikorkeakoulun mahdollisuus vaikuttaa pistekertymään on lähtökohtaisesti rajallinen. Koska kysymys on kuitenkin ammattikorkeakoulun rahoitukseen vaikuttavasta tekijästä, on selvää, että asiaan on pyrittävä vaikuttamaan.

Opintotarjonnan on oltava riittävän runsas ja sen on ajoitettava koko vuodelle, jotta heterogeenisen joukon opiskelijoita on mahdollista suoriutua vähintään 55 opintopisteen opinnoista. Laskennallisesti yhden lukuvuoden opinnot ovat laajuudeltaan 60 opintopistettä. Tarjonnan on lainkin mukaan vastattava tätä. Lisäksi on tärkeää, että opiskelija pystyy löytämään itselleen soveltuvan tarjonnan helposti ja aikatauluttamaan omat opintonsa mahdollisimman vähäisillä päällekkäisyyksillä. Tämä merkitsee rajallista valinnan mahdollisuutta sekä yhtenäistä aikataulusjärjestelmää. Tarjonnan löydettävyyttä on turvattava helpokäyttöisillä järjestelmillä.

AHOTointi on luotu korkeakoulujen työkaluksi hyödyntää opiskelijan aikaisempaa osaamista osana opiskelua. Siihen sisältyy aikaisemmin hankitun tunnistaminen ja tunnustaminen tavoitteena välttyä sellaisten asioiden opiskelulta, jotka jo ovat hallussa. AHOToinnilla voidaan paitsi nopeuttaa opiskelijan valmistumista, myös vähentää pakollisen toiston tuomaa turhautumista. Jotta AHOTointia hyödynnetään optimaalisella tavalla, on kiinnitettävä huomiota kyseisten osaamisten käsittelyprosessiin sekä kirjaamiseen opintopisteitä tuottavina suorituksina.

Vääjäämätön tosiasia on, että opiskelijamme ovat varsin heterogeenista ainesta ja varustettuna erilaisella oppimiskyvyllä ja motivaatiolla. Myös työmarkkinoiden suhdanteet vaikuttavat opiskelijoiden valmistumisintoon ja edelleen opintopistekertymiin. *Joustavuus* suoritustavoissa ja -ajoissa luo mahdollisuuksia ottaa huomioon yksilölliset ja ympäristön aiheuttamat erot opintojen sujumisessa. Ajallinen joustavuus syntyy koko kalenterivuoden hyödyntämisellä ja suoritustavoissa toteutusten monimuotoisuus luo vaihtoehtoja ja yksilöllisyyttä myös ohjaukseen. Ohjauksella onkin suuri merkitys opintojen etenemiselle paitsi erilaisten vaihtoehtojen selvittämisessä, myös välittämisen ja merkityksen luojana kaikelle mitä opiskelija opintojen aikana tekee.

Toimenpiteet: Osa tarvittavista toimenpiteistä mainitaan keskeyttämistä käsiteltäessä eikä niitä siksi tuoda esiin tässä.

- Yhteinen lukujärjestysjärjestelmä (TimeEdit) otetaan käyttöön syksyllä 2014. Lukujärjestykset laaditaan yhtenäisiksi niin, että opiskelijoiden on mahdollista valita opintoja missä tahansa kampuksella toteutettuina. Lukujärjestysten laatimisessa noudatetaan yhtenäisiä periaatteita. Lukujärjestykset tuodaan julkiseen verkkoon nähtäviksi.
- Jokainen tutkintoon johtava koulutus tuottaa etenemissuunnitelman mukaisesti vähintään 60 op/lukuvuosi riippumatta mahdollisista opiskelijan tekemistä valinnoista. Kyseisen pistemäärän kerryttävä opetus on yksiselitteisesti nähtävissä Soleopsin etenemissuunnitelmassa ja helposti löydettävissä lukujärjestyksistä (korvataanko viiden jakson systeemi kolmen jakson systeemillä?). Opintosuoritukset kirjataan Winhaan/Soleopsiin menettelyohjeen mukaisesti 15 arkipäivän kuluessa opintojakson päättymisestä. Suoritusajoissa ja –arvioinneissa ei sallita lipsumista.
- AHOTointia hyödynnetään maksimaalisesti. Jokainen opettaja tuntee AHOToinnin keinot ja hyödyntää niitä. Myös AHOToinnissa huomioidaan suoritusten kirjaaminen etenemissuunnitelman mukaisesti, jotta opintopisteet kertyvät tasaisesti.
- Jaksotetaan isojen kokonaisuuksien suoritusmerkinnät tasaisesti vähitellen kertyviksi. Tällaisia ovat mm. harjoittelu ja opinnäytetyö.
- Suunnitellaan opetustarjonta ajoissa hyödyntäen koko kalenterivuotta, myös kesää. Kesällä tarjotaan erityisesti opintoja, jotka usein jäävät rästiin ja/tai vaativat opiskelijalta monta suorituskertaa. Lisäksi kesään sijoitetaan opintoja, jotka ovat kaikilla pakollisia (esim.yrittäjäyys). Joustavuutta saadaan aikaan myös erilaisilla toteutustavoilla kuten kirjatenteillä, kokonaan verkossa tapahtuvilla opinnoilla ja virtuaaliammattikorkeakoulun tarjontaa hyödyntämällä. Myös alasta riippumattomat toteutukset ovat käyttökelpoisia joustavuuden lisääjiä. Erityisesti eri nopeuksilla opiskelevat opiskelijat hyötyvät vaihtoehtoista kunhan he pystyvät löytämään ne ja saamaan riittävää ohjausta.
- Pidetään kiinni vuoden suoritusäännöstä, mutta käytetään järkeä.
- Mietitään mahdollisuuksia palkita/huomioida nopeasti edistyneitä opiskelijoita.

3. Avoimen amkin opintopistemäärä (4 % rahoituksesta)

Avoim ammattikorkeakoulu mahdollistaa ammattikorkeakoulun opiskelijoihin kuulumattomien henkilöiden suorittaa opetussuunnitelmissa mainittuja opintoja. Avoimen amkin opintojen hinnoittelu määrätään asetuksessa 10 €/op. SAMKissa avoimen amkin opinnot on pääsääntöisesti integroitu muihin, päivä- tai monimuoto-opiskelijoiden toteutuksiin. Avoimen amkin toiminnasta vastaavat osaamisalueet oman tarjontansa osalta. SAMK on mukana valtakunnallisessa AVOIN AMK -verkostossa ja kehittää toimintaansa myös osana sitä.

Nykytila: Suuntaus sekä avoimen amkin tarjonnan että sen kautta tehtyjen suoritusten osalta on laskeva. Tarjonta on vähentynyt ja suoritukset jakautuvat osaamisalueiden kesken epätasaisesti. Pistekertymä on aikaisempia vuosia matalampi (1640 op/2010 ja 1460 op/2011). Vuonna 2012 opintopisteitä suoritettiin kaikkiaan 1898, kun vuoden 2013 saldo on n. 1100 op (joulukuun alku).

Avoimen amkin tarjonta muodostuu käytännössä merkitemällä Soleopsin toteutuksiin merkki kohtaan ”tarjotaan avoimeen amkiin”.

Tuloksen syntymiseen vaikuttavat tekijät: Avoimen amkin opiskelijat muodostavat varsin kirjavan opiskelijaryhmän. Osa heistä on hankkimassa osaamista valitsemastaan aiheesta. Osa on jäänyt opiskelijavalinnassa ilman opiskelupaikkaa ja ennakoi tulevaa valintakierrosta suorittamalla opintoja valmiiksi tutkintoon liitettäväksi. Osa on menettänyt opinto-oikeutensa ja suorittaa puuttuvat opinnot avoimen amkin kautta valmistuakseen. Ilman hakukelpoisuutta olevat suorittavat avoimen amkin kautta 60 op ja saavat näin hakukelpoisuuden (polkuopinnot). Hankkiipa joku tuleva ammattikorkeakouluopiskelija

suorituksia ennakoiden tulevaa opiskeluaikaa. Tärkeää näiden kaikkien kannalta on opintojen ja niitä koskevan *informaation löydettävyys ja selkeys* sekä *opintojen saavutettavuus ja järjestelyjen sujuvuus*. Ennen näitä on kuitenkin suunniteltava opintotarjonta niin, että se on kiinnostava ja vastaa kysyntää.

Toimenpiteet:

- Huolehditaan, että avoimen amkin tarjontaan merkitään opintojaksot, jotka todella sinne soveltuvat ja joihin voidaan käytännössä ottaa mukaan opiskelijoita lisäämättä tarvetta ryhmäjakoihin tai muihin kustannuksia synnyttäviin erityistoimiin. Periaatteessa jokainen opintojakso on avoimen amkin tarjonnassa. Soleopsin tarjontaan merkitään vain todellisuudessa hyvin ulkopuolisille opiskelijoille soveltuvat opintojaksot, joita myös markkinoidaan avoimen amkin tarjontana. Huomioidaan jo opetussuunnitelmavaiheessa mahdollisuus myydä koulutusta avoimen ja virtuaaliarkin kautta. Hyödynnetään tarjonnassa erityisesti kesä- ja verkkototeutukset esimerkiksi opiskelemaan hakeneille/hyväksytyille suunnattuina.
- Osoitetaan pienten aloituspaikkaryhmien osaksi oma kiintiö avoimen amkin kautta tuleville opiskelijoille (20 + 10 alpaa). Markkinoidaan kohdennetusti alalle.
- Huolehditaan, että avoimen amkin tarjonta on selvästi esillä ja informaatio käsittää tarvittavat tiedot ilmoittautumisesta ja opintojen ajoituksesta.
- Huolehditaan, että opinnot toteutuvat tiedotetulla tavalla, lukujärjestys on helposti löydettävissä, mahdollisista muutoksista tiedotetaan myös avoimen amkin opiskelijoita ja opiskelija perehdytetään SAMKin järjestelmiin ja käytänteisiin.
- Informoidaan valmistuvia amk-tutkinnon suorittajia mahdollisuudesta opiskella ylempi amk-tutkinto osin tai jopa kokonaan avoimen amkin kautta. VASTUUTAHO: **REHTORI**
- Informoidaan opiskelijavalinnassa valitsematta jääneille opiskelijoille mahdollisuudesta opiskella tutkintoon kuuluvia opintoja avoimen amkin kautta. Tässä on huomioitava mahdollisuus kasvattaa ryhmiä avoimen amkin opiskelijoilla.
- Informoidaan toisen asteen opoille, rehtoreille ja työvoimaviranomaisille avoimen amkin tarjoamista mahdollisuuksista (mm. polku- ja väyläopinnot)
- Pyritään selvittämään avoimen amkin kysyntää ja alueellisia ”aukkoja” tarjonnassa.
- Suhtaudutaan avoimen amkin toimintaan mahdollisuutena houkutellessa uusia tutkinto-opiskelijoita ja toimivana rahoituksen ja tuoton lähteenä.

4. Keskeyttäminen

Keskeyttäminen mittarina on SAMKin oma, ei rahoitusindikaattorina esiintyvä. Kuten alaluvussa 1 kerrotaan, sitä voidaan pitää tutkinnon syntymisen vastakohtana, sillä keskeyttänyt opiskelija ei suorita aiottua tutkintoa.

Nykytila: Vuoden 2013 marraskuun puoliväliin mennessä on tilastoitu 789 keskeyttämistä. Kun otetaan huomioon vuosittain aloittavien opiskelijoiden määrä, runsas tuhat uutta opiskelijaa, on luku vähintäänkin hälyttävä. Luku herättää epäilyksen oikeellisuudestaan, ihan aiheellisesti.

Keskeyttämisen syytä on lukemattomia. Tilastojen perusteella ehdottomasti suurin keskeyttämisen syyksi kirjautuva seikka on *ilmoittautumisvelvollisuuden laiminlyönti* (44 %). Kun opiskelija laiminlyö ilmoittautumisen, hän kirjautuu keskeyttäneeksi, vaikka opiskeluoikeus palautettaisiin hänelle tai hän eroaisi jollain muulla syyllä myöhemmin. Pahimmassa tapauksessa tämä tapahtuu saman opiskelija kanssa useita kertoja opiskelun kestäessä. Vuositasolla opinto-oikeuden palautuksia ko. syytä tehdään 80-100 kpl.

Toiseksi suurin keskeyttämisen syy on *opiskeluoikeuden päätyminen* (21 %), jonka taustalla voi olla useita erilaisia syytä muun muassa työskentely opiskelun aikana ja opinnäytetyön viivästyminen. Muita keskeyttämisen syytä ovat toiseen amkiin, yliopistoon, muuhun oppilaitokseen tai työelämään siirtyminen.

Keskeyttämislukuihin tilastoissa vaikuttavat kahdenlaiset tekijät: **opetusprosessi ja ilmoittautumisprosessi**. Ilmoittautumisen laiminlyönnistä johtuviin keskeyttämismerkintöihin voidaan

vaikuttaa ilmoittautumiskäytänteisiin ja tiedottamiseen liittyvillä keinoilla kun taas muihin keskeyttämisten syihin vaikutetaan opetus- ja ohjausprosessin kautta.

Tuloksen syntymiseen vaikuttavat tekijät: Tässä käsitellään tekijöitä jaettuna kahteen osaan yllä linjatun jaon perusteella.

Ilmoittautumiskäytänteet:

Opiskelija ilmoittautuu opiskelijaksi jokaisen lukuvuoden alussa olevaan, opiskelijapalveluissa määrättyyn päivämäärään mennessä. Mikäli opiskelija laiminlyö ilmoittautumisensa, hänet kirjataan eronneeksi ilmoittautumisen laiminlyöneenä. Mikäli ilmoittautumatta jättäminen ei ollut tahallista, anoo opiskelija opinto-oikeuden palautusta opiskelijapalveluihin toimitettavalla kaavakkeella. Oikeus palautetaan kun opiskelija osoittaa maksaneensa asetuksessa määrätyn käsittelykulun (35 €) ja muut asiaan vaikuttavat seikat puoltavat palautusta. Opiskeluoikeuden palautuksesta huolimatta opiskelija jää tilastoihin merkintänä eronnut kyseisestä syystä, vaikka hän saa takaisin läsnä olevan opiskelijan aseman. Osa kyseisestä syystä eronneista pitää paikkansa ja opiskelijat ovat eronneita lopullisesti, mutta osa on laiminlyöntejä, jotka korjataan.

Opinto-oikeuden palauttaminen laiminlyöntitapauksissa on melko ”automaattista”, ja opiskelijat ovat oppineet luottamaan siihen. Myös kustannusta pidetään suhteellisen pienenä.

Kampustoimistot ovat yhteydessä ilmoittautumisensa laiminlyöneisiin opiskelijoihin ja muistuttavat kaikkia opiskelijoita asiasta jo vähän ennen ilmoittautumisajankohtaa spostilla toimistokohtaisilla käytänteillä. Lisäksi opettajatutorit muistuttavat asiasta lukukausien alussa. Näistä toimenpiteistä huolimatta päädymme yllä kuvattuihin tilastoihin.

Opetus- ja ohjauskäytänteet:

Tutor-toiminta on valtakunnallisestikin tunnustusta saanut käytänte SAMKissa. OPALA-palautte on myös indikaattori, jossa SAMK on menestynyt keskimääräistä paremmin amk-kentässä (6.sija/2013). Myös omassa opiskelijatytyväisyyskyselyssämme ohjauksen laatu (3,07) näyttyy hyvällä tasolla asteikolla 1-4 mitattuna. Huolimatta näistä tuloksista on ilmeistä, että opetuksen ja ohjauksen sektorilla on paljonkin tehtävää, jotta keskeyttämisluvut saadaan pienemmään.

Keskeyttämisisä on tunnistettu kaksi pääasiallisinta vaihetta, jolloin keskeyttäminen on todennäköisintä. Ensimmäinen tilanne on *ensimmäisen ja toisen vuoden välillä*, jolloin osa opiskelijoista hakee uutta opiskelupaikkaa tai päättää jättää opiskelun kokonaan. Opiskelija voi jo SAMKista paikan vastaanottaessaan suunnitella olevansa vain vuoden ja hakevansa uutta, ehkä alun perin saamatta jäänyttä paikkaa muualta. Hän voi olla hakemassa parempia valmiuksia menestyä valintakokeessa esimerkiksi yliopistoon tai toiselle, vaikeammin saavutettavalle alalle. Hän saattaa tulla kokeilemaan jotakin alaa ja havaita olevansa ”väärässä paikassa”. Osalle näistä kokeilijoista tai valmiuksien hakijoista alan vaihto saattaa olla hyvä ratkaisu, mutta osan heistä me voisimme oikeilla toimenpiteillä saada muuttamaan mieltään. Siksi ensimmäinen vuosi on ratkaisevan tärkeä keskeyttämisten vähentämisessä ja tutkintojen aikaansaamisessa. Lisäksi hakijan motivaatio on tärkeä tietää jo valintakoevaiheessa.

Toinen kriittinen vaihe keskeyttämisten suhteen on *opinnäytetyövaihe*, jolloin opiskelijat pääosin irtautuvat opiskeluyhteisöstään ja tekevät opinnäytetyötään joko työyhteisössä tai itsekseen. Opinnäytetyö on itsenäinen, usein yksilösuorituksena tehtävä opinto, josta opiskelijalla ei ole aikaisempaa kokemusta. Se on laajuudeltaan mittava (15 op = 405 h, 30 op = 810 h), luonteeltaan tutkimuksellinen ja käsittää raportin, jonka kirjoittamisesta vain harvalla on aikaisempaa kokemusta. Lähtökohtaisesti opinnäytetyön tekeminen sisältää elementtejä, joissa on helppo epäonnistua ja luovuttaa. Tässä vaiheessa suurin osa opiskelijoista on jo suorittanut muut opinnot ja saattaa saada työpaikan. Tällöin motivaatio opinnäytetyön tekemiseen heikkenee oleellisesti eikä siihen löydy enää aikaa.

Toimenpiteet: Toimenpiteet voidaan jakaa yllä kuvatun periaatteen mukaisesti kahteen eri osaan; ilmoittautumismenettelyihin liittyvät toimenpiteet sekä opetus- ja ohjausprosesseihin liittyvät toimenpiteet.

Ilmoittautumiskäytänteet:

- Tiedotetaan selkeästi verkkosivuilla mitä seuraa opiskeluoikeuden menettämisestä, ilmoittautumisen laiminlyönnistä, mitä maksaa opiskeluoikeuden palauttaminen ja millä ehdoilla sen voi saada. Nyt tieto ei ole näkyvillä.
- Huolehditaan, että opiskelijat tekevät läsnäoloilmoittautumisen seuraavaa syksyä varten jo keväällä ennen kevätlukukauden loppumista. Johtaa varmasti vähäisempiin virheisiin tilastoissa.

Opetuskäytänteet: ensimmäinen opiskeluvuosi

- Ensimmäisestä vuodesta tehdään erityisen mielenkiintoinen alakohtaisilla opinnoilla (etenemissuunnitelma ja HOPS). Mielikuva opiskeltavasta ammatista syntyy ja vahvistuu.
- Huolehditaan, että oppitunneilla on sisältöä, joka vaatii ja kannustaa olemaan läsnä. Ei turhia tunteja, asiantuntijuus kehiin!
- Ryhmytyemisestä ja vertaistuesta huolehditaan sillä, että jokaisella ensimmäisen vuoden opiskelijalla on lukujärjestyksessä jokaisena arkipäivänä vähintään 5 oppituntia. Myös ryhmätöille ja itsenäiselle opiskelulle voidaan merkitä lukujärjestykseen ajat, jolloin opettaja on tavoitettavissa, vaikka ei olekaan pitämässä tuntia. Verkko-opetus on ensimmäisen vuoden aikana muun opetuksena tukena tapahtuvaa opettelua seuraavia opiskeluvuosia varten nuorten koulutuksessa. Viihtyvyys ja kiinnittyminen ryhmään nostavat kynnystä lopettaa opinnot kesken.
- Selvitetään opiskelijaksi hakevan motivaatio valintakokeen yhteydessä, mikäli mahdollista.

Opetuskäytänteet: myöhemmät opiskeluvuodet, erityisesti opinnäytetyövaihe

- Aikaistetaan opinnäytetyövaiheen etsiminen toisen ja kolmannen opiskeluvuoden välille. Aloitetaan opinnäytetyön tekeminen kolmannen opiskeluvuoden alussa kytkettynä opintojaksoon, jolla opitaan kirjoittamista ja tutkimuksen tekemistä. Rytmitetään koko opinnäytetyö kolmanteen vuoteen mainitun opintojakson kuluessa ja kiinnitettynä tiettyihin vaiheisiin ja tilanteisiin kuten seminaareihin, oman työn suulliseen raportointiin ja toisten töihin tutustumiseen. Tässä apuna toimii opinnäytetyöpassi. (Perustetaan opinnäytetyötietokanta).

Ohjauskäytänteet: Ensimmäinen opiskeluvuosi

- HOPS-keskustelut käydään jokaisen opiskelijan kanssa tunnollisesti. Kuulostellaan mahdollisia motivaatio-ongelmia.
- Opiskelijoiden läsnäolosta oppitunneilla pidetään kirjaa, vaikka se ei vaikuttaisikaan itse suoritukseen ja arviointiin. Tämä lisää tunnetta oppituntien merkityksestä ja läsnäolosta.
- Pidetään kiinni ohjeista ja säännöistä molemmin puolin: opettajat omista velvoitteistaan, opiskelijat omistaan. Palautusajankohdat ja arviointiajat on määritetty noudatettaviksi. Niitä noudatetaan ja niistä poikkeamisesta seuraa sanktio, molemmille osapuolille. Opetetaan täsmällisyyteen ja siihen, että olemme luottamuksen arvoinen, kunnioitettava toimija.
- Varmistetaan SAMMAKKOn vastuulla olevan vertaistutoroinnin toimivuus.

Ohjauskäytänteet: Myöhemmät opiskeluvuodet, erityisesti opinnäytetyövaihe

- Varmistetaan, että jokaisella opiskelijalla on opinnäytetyövaihe olemassa viimeistään kolmannen opiskeluvuoden alussa.
- Varmistetaan, että opiskelijan HOPS on realistinen suhteessa valmistumismahdollisuuksiin. Mahdollisen hidasteen ilmetessä huolehditaan, että joustavia ratkaisuja on löydettävissä. Yhdenkään opiskelijan valmistuminen ei voi jäädä kiinni suoritustilaisuuden puutteesta. Säännöt ja ohjeet on tehty linjauksiksi varmistamaan osapuolien oikeusturva, ei vallankäytön välineeksi.

5. Opiskelijapalaute (3 % rahoituksesta)

Opiskelijapalaute ei kuulu SAMKin strategisen tason mittareihin, mutta on tärkeä rahoitukseen vaikuttava indikaattori. Tällöin mittarina käytetään valtakunnallista OPALA-kyselyä, johon opiskelijat vastaavat valmistuessaan tutkintoon. Kyselyllä selvitetään miten valmistuvat työllistyvät ja miten koulutuksen koetaan onnistuneen. Kyselyä käytetään paitsi rahoitukseen vaikuttavana tekijänä, myös koulutuksen kehittämisen välineenä.

Kyselyssä on 23 erillistä kohtaa, joista osalla kartoitetaan taustatekijöitä ja osassa kysytään opiskelijan kokemuksia opiskelun aikana. Rahoituksen määrittämisessä käytetään vain viittä kysymystä, joilla kartoitetaan opiskelijan kokemusta työelämäyhteyksien kehittymisestä, opitun hyödyntämisestä työllistymisvaiheessa, opetuksen asiantuntevuudesta ja korkeatasoisuudesta, opintoihin liittyvästä neuvonta- ja ohjauspalveluista sekä työharjoittelun aikana saadusta ohjauksesta. Mittaria tulkitaan niin, että pisteytetyn asteikon vastaus täysin eri mieltä tuottaa yhden pisteen, osittain eri mieltä tuottaa kaksi pistettä, osittain samaa mieltä tuottaa kolme pistettä ja täysin samaa mieltä tuottaa neljä pistettä. Ministeriö laskee ammattikorkeakoulujen kokonaispistemäärät ja määrittää rahoituksen sen perusteella. Tällöin vastausten määrä on yhtä ratkaiseva tekijä pisteiden kertymisessä kuin mielipide. SAMKissa sisäisenä mittarina tarkastellaan osaamisalueiden ja koulutusohjelmien arvosanojen keskiarvoja tarkasteltaessa trendejä ja vertailtaessa menestystä. Vastausten määrällä ei ole merkitystä.

Nykytila ja tulokseen vaikuttavat tekijät: SAMKin sijoitus on aikaisemman valtakunnallisen tarkastelun aikana vaihdellut sijojen 1 ja 6 välillä. Tällöin on tarkasteltu ainoastaan yhtä väittämää: *Opetus amkissa on ollut asiantuntevaa ja korkeatasoista*. Koulutusaloittain on ollut melko paljon vaihtelua. Nykyisestä vertailutavasta tietoa on varsin vähän, mutta alustavien rahoitusmallilaskelmien mukaan SAMK on tässä indikaattorissa voittaja. Vastausprosentti on SAMKissa aina ollut hyvä (97%/2013), mutta vasta nyt sillä on taloudellinen merkitys. Siksi se on pidettävä hyvänä. SAMKin sisäisessä tarkastelussa koko Samkin keskiarvo on ollut n. 3.

Toimenpiteet: Huolehditaan siitä, että jokainen valmistuva opiskelija vastaa kyselyyn ja ymmärtää kysymykset oikein.

Toimenpideohjelman toteuttaminen

Toimenpideohjelman toteuttamiseen osallistuvat useat eri tahot. Opetuksen vararehtori kantaa pääasiallisen vastuun kaikista toimenpiteistä, vaikka toteutukseen osallistuvat useat tahot. Koska suurin osa opetuksen ohjelman toimenpiteistä koskee tasapuolisesti kaikkia osaamisalueita ja/tai muita toimintayksiköitä tai niiden osia, on organisaatiossa oltava selkeät tahot, jotka koordinoivat toimenpideohjelman toteutumista. Pääasiallinen koordinaatiovastuu on opetusprosessilla. Se käynnistää, pitää kirjaa toimenpiteiden edistymisestä, niissä tapahtuvista toimista ja valmistumisesta. Lisäksi opetusprosessi huolehtii asioiden raportoinnista opetusneuvostolle ja johtoryhmälle.

Kehittämisryhmät ovat tärkeä toimenpideohjelman jalkauttamisen väylä. Erityisesti opetuksen ja ohjauksen kehittämisryhmät, mutta myös esimerkiksi verkko-opetuksen ja ylempien kehittämisryhmät toimivat tahoina, joissa suunnitellaan ja sovitaan jalkauttamisen toimenpiteistä ja vaihdetaan kokemuksia asioiden etenemisestä sekä etsitään yhdessä ratkaisuja mahdollisissa ongelmakohtissa. Kehittämisryhmissä toimivilla opetusprosessin edustajilla on tässä koordinaattorin rooli.

Linjaorganisaatiossa kehittämisryhmien edustajat huolehtivat asioiden jalkautumisesta osaamisalueille oman roolinsa mukaisesti. Tiimipalaverit ja osaamisalueiden johtotiimit ovat foorumeita, joihin jalkauttamistoimista viedään tieto. Niissä myös sovitaan toimista, joilla jalkauttamistoimet saadaan kaikkien tietoon ja varmistetaan, että toimenpiteitä myös noudatetaan. Organisaatorakenteen mukaisesti vastuu toimenpiteiden jalkautumisesta on viime kädessä toimintayksiköiden johdolla. Esimiesrooli edellyttää vastuun ottoa.

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Anne Pohjus

Koska toimenpideohjelma on SAMKin strategiien jalkautusta, kytetään se osaamisalueilla myös opetuksen hanketoimintaan. Opetuksen vararehtori linjaa vuosittain toimenpiteet, jotka kullakin osaamisalueella nousevat painopisteiksi ja osaamisalue esittää pääasiassa kyseiseen painopisteeseen vaikuttavia hanke-esityksiä hankesuunnittelussa. Hankkeista raportoidaan opetusprosessille, joka koordinoi toimintaa.

Toimenpideohjelman etenemistä seurataan opetusneuvostossa sekä johtoryhmässä. Viime kädessä jokainen SAMKilainen on vastuussa tuloksista oman työnsä osalta!

Jotta toimenpiteiden vaikutusta indikaattoreihin voidaan seurata, tehdään mittaristo näkyväksi jokaiselle SAMKilaiselle vuoden 2014 aikana. Valtakunnallista vertailutietoa on nähtävissä julkisessa verkossa (www.vipunen.fi).

Koska toimenpideohjelma on laadittu koko SAMKissa yhteisesti toteutettavaksi, on selvää, että eri osaamisalueilla on lähtötilanteessa eroja ja näin ollen myös toimenpiteiden painotuksissa ja niihin kohdentuvissa panostuksissa. Ohjelmassa mainittu toimenpide saattaa olla tarpeeton, jos asia on jo täysin kunnossa ja toimiva. Muualla SAMKissa se saattaa vaatia isojakin ponnisteluja. Jokainen toimenpide on siis pohdittava erikseen ja toteutettava vaadittavalla vakavuudella.

Toimenpideohjelma julkaistaan Word-versiona laatukäsikirjassa, kunhan se valmistuu. Henkilöstöpäivässä 2.1.2014 esitetyt diat ovat nähtävissä Intran opetuksen välilehdelle.

Toimenpideohjelmalla tuetaan SAMKin opetuksen ja siihen liittyvien prosessien laadun ja vaikuttavuuden kehittämistä strategiassa ja ammattikorkeakouluille laajemmin asetettujen tavoitteiden mukaisesti.